

مقدمه حقوق

دوره ۹ - شماره ۲۷ - بهار ۱۴۰۵

- بار اثبات دعوا در داوری تجاری بین المللی
همایون مافی، مانده اصغرزاده
تحلیل رویه احراز صلاحیت دیوان کیفری بین المللی جهت رسیدگی به ازدواج اجباری
محمدحسین رضائی قوام آبادی، پوریا ابراهیم زاده
بازاندیشی حقوقی در استفاده از هوش مصنوعی برای اجرای مجازات حبس در ایران و نظام های حقوقی مختلف
امیررضا محمودی، آتوشا ظفری کوره تاش
حقوق فدراسیونی در فوتبال: رویکرد نظام های حقوقی ایران، فرانسه، انگلستان، آرژانتین، برزیل، اسپانیا و کلمبیا
بهنام نورزاده
تعارض آیین نامه ماده سوم قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول با قوانین و اصول حقوقی
اکبر ایمان پور، سهنند نجادی ایجادکار
شخصیت مجرمانه و رابطه آن با مجازات موثر
مریم بهمنی، مصطفی کرمی پور
چالش ها و موانع تفسیر قراردادها در حقوق ایران
فرزین یزدان پناه، محمدرضا نصیری
تدابیر پیشگیری از فساد مالی در نظام بانکی
علیرضا درائی، سیدابراهیم مرتضوی، امیرحسن ابوالحسنی
طلاق به درخواست زن در نظام حقوقی ایران
محمد احمدی، حلما سادات ذریه کرمانشاهی
ماهیت کیفری قرعه کشی های آنلاین در حقوق ایران
محمدحسین حاجب، زهرا ربانی، رویا آسیایی
قرارداد بیع متقابل در نظام حقوقی ایران
صادق محبی، محمدعلی جهانی
ویژگی ها و خصوصیات جرائم سایبری در نظام کیفری ایران
سیده الهه بابونکی
بررسی حق اشتغال زنان در حقوق بین الملل
حبیب اله عبدالله پور، سما خدایاری
اثرگذاری اقدامات تأمینی و تربیتی در بازا اجتماعی شدن بزهکاران نوجوان؛ نمونه پژوهی مجتمع قضایی شهید فهمیده
لیلا احدی
مقابله به مثل در قرآن کریم و جایگاه آن در سیاست کیفری اسلامی
رژین مسعودی، جمال رضایی حسین آبادی
واکاوی حقوقی ساختار نظارتی بازار غیرمتشکل پولی در ایران: از ابهامات مفهومی تا چالش های تقنینی و اجرایی
علی بابایی
تأثیر نهادهای مستقل بین المللی بر کارآمدی تحریم ها در حقوق تجارت بین الملل
الهه قربان کریمی
بر مدار مصلحت عالیه کودک؛ تحلیل حضانت با رویکرد حقوقی، فقهی و روان شناختی تا شناخت خلاهای تقنینی
مونا کمیلی
بازپروری حقوق بشردار و محدودیت های آن در نظام کیفری ایران
امین رضا بهار فلامرزی
تحلیلی بر مسئولیت محض مدنی در حوادث صنایع شیمیایی؛ مطالعه موردی واحدهای تولید متانول ایران
محمد جوکار، ساسان وزین پور
آسیب شناسی مجازات سالب حیات در حقوق کیفری ایران
محمدرضا رضائی
اجرای مقررات ملی شدن اراضی در خصوص اراضی وقفی با تاکید بر رویه قضایی
اسماعیل چوگانی
سیاست کیفری بین المللی در قبال نسل کشی: تحلیل تطبیقی در دادگاه های کیفری بین المللی
علی هادیان حقیقی، صابر سیاری زهان
تحلیل جرم شناختی کولبری در مناطق مرزی ایران و مقایسه آن با قاچاق کالا
مرتضی هاشم پور
چالش ها و آسیب های حقوقی موسسات اعتباری غیرمجاز در نظام پولی ایران
امین امینی نژاد
تأثیر اختلال کارکرد قشر پیش پیشانی بر مسئولیت کیفری در جرم قتل عمدی
حمید غیاثی، مهدی شعبان زاده
هوش مصنوعی و حق بر محاکمه عادلانه در پرتو قانون اساسی ایران
پوریا ژولیده
تأثیر مخارج و پدیده دولت بر رشد بازار سهام در ایران
راضیه جنتی نژاد
جایگاه نهاد طرف معامله مرکزی در معاملات فرامرزی و تأثیر آن بر اصل نسبی بودن قراردادها در حقوق ایران، اروپا و ایالات متحده آمریکا
عارفه قاسم زاده ده آبادی
راهکارهای پیشگیری و مقابله با جرائم سایبری
احمد پدیدار

Mutual Sale Contract in the Iranian Legal System

قرارداد بیع متقابل در نظام حقوقی ایران

Sadegh Mohebbi

Master of Science in Private Law, Tabnak University, Lamerd, Iran (Corresponding Author)

صادق محبی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه تابناک، لامرد، ایران (نویسنده مسئول)
noonvarikon@gmail.com

Mohammadali Jahani

Bachelor of Law, University of Applied Sciences, Shiraz, Iran

محمدعلی جهانی

کارشناسی حقوق، دانشگاه علمی کاربردی، شیراز، ایران
ceo.jahaniholding@gmail.com

Abstract

A counter-sale agreement is a bilateral agreement in which the obligations and rights related to the original agreement are stipulated in the sale of the technology or equipment of the contract, and in the counter-sale, the obligations related to the sale of the product produced by that equipment are included, and the roles of the parties to the transaction are seller and buyer, respectively. Counter-sale agreements are essentially different from similar legal structures, such as investment partnership agreements, production partnership agreements, and concession agreements. On the other hand, these contracts are different in nature from domestic legal institutions such as sale, lease with condition of ownership, exchange, and exchange. In the Iranian model, these contracts have a special nature and are not completely identical to any of the foreign or domestic legal institutions. The application of counter-sale contracts in Iran is in oil and gas legal institutions. The main purpose of the present study, which was carried out with a descriptive-analytical method, is to examine and analyze the counter-sale contract with other commercial contracts. The findings of this study show that cross-selling contracts have specific characteristics, while they can create problems, have many advantages, and play a decisive role in exchanges between countries or large companies.

Keywords: Commitments, Bilateral Contracts, Concession Contracts.

چکیده

قرارداد بیع متقابل یک قرارداد دوجانبه است که در آن تعهدات و حقوق مربوط به قرارداد اولیه در فروش تکنولوژی یا تجهیزات قرارداد قید شد و در بیع متقابل، تعهدات مربوط به فروش محصول تولید شده به واسطه آن تجهیزات درج می‌گردد و نقش طرفین معامله به ترتیب فروشنده و خریدار می‌باشد. قراردادهای بیع متقابل ماهیتاً از تأسیسات حقوقی مشابه، مثل قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری، قرارداد مشارکت در تولید و قراردادهای امتیازی متفاوت است. از سوی دیگر، این قراردادها از نظر ماهیتی از تأسیسات حقوقی داخلی مثل بیع، اجاره به شرط تملیک، جعاله، معاوضه هم متفاوت هستند. در مدل ایرانی خود این قراردادها ماهیتی خاص دارند و همسانی کاملی با هیچ کدام از تأسیسات حقوقی خارجی و داخلی ندارند. کاربرد قراردادهای بیع متقابل در ایران در تأسیسات حقوقی نفت و گاز است. هدف اصلی پژوهش حاضر که با روش توصیفی-تحلیلی صورت پذیرفته است بررسی و تحلیل قرارداد بیع متقابل با سایر قراردادهای تجاری است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که قراردادهای بیع متقابل دارای ویژگی‌های اختصاصی می‌باشد همچنان که می‌تواند مشکلاتی ایجاد نماید، محاسن زیادی داشته و نقشی تعیین‌کننده در مبادلات میان کشورها و یا شرکت‌های بزرگ داشته باشند.

واژگان کلیدی: تعهدات، قرارداد دوجانبه، قراردادهای امتیازی.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

CC BY-NC-SA

مقدمه

قانون مدنی ایران در ماده ۳۳۸ بیع را این گونه تعریف کرده است: «بیع عبارت است از تملیک عین به عوض معلوم». از تعریف این ماده سه ویژگی معین بودن، تملیکی بودن و معوض بودن مبیع معلوم می‌گردد. تملیکی بودن عقد بیع به این معنا است که انتقال ثمن به فروشنده و مبیع به خریدار با ایجاب و قبول صورت می‌پذیرد. معوض یعنی عین مالی که به فروش می‌رسد و با مال دیگر معاوضه می‌شود. علاوه بر این از تعریف ماده ۳۳۸ قانون مدنی استنباط می‌گردد که مبیع باید عین باشد. ویژگی چهارمی که در این تعریف نیست اما حقوقدانان یکی از ویژگی‌های آن بر شمرده‌اند، لازم بودن عقد بیع می‌باشد. به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که بیع متقابل شامل دو یا چند قرارداد مجزا می‌باشد که قرارداد اول، قرارداد خرید فناوری، تجهیزات، خدمات و غیره توسط کشور سرمایه‌پذیر می‌باشد و قراردادهای پس از آن، قرارداد فروش همان محصولات تولیدی سرمایه‌گذاری به شرکت سرمایه‌گذار یا کشور برای صرف هزینه‌ها، سود سرمایه و سود مربوط به سرمایه‌گذار می‌باشد. به عبارت دیگر، طبق این قرارداد، شرکت خارجی همه هزینه‌های مربوط به سرمایه‌گذاری از جمله خرید تجهیزات، نصب، راه‌اندازی و تأمین دیگر هزینه‌هایی که شامل به کارگیری نیروی انسانی و هزینه‌های عملیاتی تا مرحله توسعه میدان نفتی یا گازی خاص می‌کند و پس از رسیدن تولید به سطح

مورد توافق در قرارداد، کلیه ماشین آلات را در اختیار شرکت ملی نفت قرار می‌دهد و در عوض شرکت ملی نفت تعهد می‌دهد که همه خدمات پیمانکار طرف قرارداد از جمله هزینه‌ها، حق الزحمه و سود از راه فروش مستقیم نفت یا گاز حاصله از میدان به پیمانکار طرف قرارداد یا از راه اختصاص درآمدهای به دست آمده از سهم گاز یا نفت طرف قرارداد که فروخته شده به وسیله شرکت ملی نفت ایران به طرف‌های ثالث را با اقساط معین و در مدت زمان معلوم جبران نماید.

از نظر ماهیتی قراردادهای بیع متقابل از تأسیسات حقوقی داخلی همانند بیع، جعاله، معاوضه، اجاره به شرط تملیک و... متفاوت هستند. این قراردادها ماهیتی خاص در شکل ایرانی خود دارند و مشابهتی با هیچ کدام از نهادهای حقوقی داخلی و خارجی ندارند. طرفین چنین قراردادی قصد دارند یک سری قراردادهای جدید با شرایط کاملاً متفاوت از دیگر قراردادهای رایج، در قالب یک قرارداد جامع منعقد نمایند که مبنای اصلی آن مانند سایر قراردادها، تراضی طرفین است. این توافق تا جایی که با قوانین و مقررات مخالف نباشد مورد پذیرش و لازم‌الاجر خواهد بود.

بیع متقابل یکی از قراردادهای تجاری مهم است که در آن یک طرف قرارداد، سرمایه‌گذاری و تأمین تجهیزات را بر عهده می‌گیرد و طرف دیگر متعهد می‌شود که محصولات تولیدی را به سرمایه‌گذار بازفروش کند. این نوع قراردادها معمولاً در پروژه‌های بزرگ صنعتی و نفتی مورد استفاده قرار می‌گیرند و به کشورها امکان جذب سرمایه خارجی و انتقال فناوری را می‌دهند. در مقایسه با سایر قراردادهای تجاری، بیع متقابل دارای ویژگی‌های خاصی است، از جمله تعهد طرفین به خرید و فروش متقابل، انتقال دانش فنی و تضمین بازگشت سرمایه برای سرمایه‌گذار. این قراردادها به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه محبوب هستند، زیرا به آن‌ها کمک می‌کند تا بدون نیاز به تأمین مالی مستقیم، پروژه‌های بزرگ را اجرا کنند.

بیع متقابل یکی از قراردادهای تجاری است که ویژگی‌های خاصی دارد و معمولاً برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری استفاده می‌شود. برخی از ویژگی‌های مهم این قرارداد عبارت‌اند از: انعطاف‌پذیری: این قراردادها قابلیت تنظیم در حوزه‌های مختلف اقتصادی را دارند و

می‌توانند در صنایع نفت، گاز، معدن، حمل‌ونقل و انرژی مورد استفاده قرار گیرند. حفظ مالکیت: حتی در صورت مشارکت کامل سرمایه‌گذار خارجی، مالکیت پروژه و منابع طبیعی آن در اختیار دولت یا سرمایه‌پذیر باقی می‌ماند. ریسک‌پذیری پایین برای سرمایه‌گذار خارجی: سرمایه‌گذار تنها پس از اتمام پروژه و بهره‌برداری می‌تواند بازگشت سرمایه و سود خود را دریافت کند. بازپرداخت از محل سود پروژه: سرمایه‌پذیر موظف است بازپرداخت تسهیلات را از محل درآمد حاصل از فروش محصولات یا خدمات پروژه انجام دهد. انتقال دانش فنی: سرمایه‌گذار خارجی علاوه بر تأمین مالی، دانش فنی و تکنولوژی مورد نیاز را نیز به کشور میزبان منتقل می‌کند.

۱- قراردادهای بیع متقابل در ایران

۱-۱- در حوزه نفت و گاز

در ایران تاریخچه انعقاد قرارداد جهت اکتشاف و توسعه میادین نفت و گاز به کمتر از یک قرن می‌رسد. نخستین توافق‌ها بر اساس امتیازنامه^۱ به امضاء رسید که برابر آن اکتشاف و توسعه به شکل کاملاً کنترل شده به وسیله شرکت‌های نفتی خارجی که سرمایه، تخصص و دانش لازم را در اختیار داشتند انجام می‌شد و حق انحصاری و گسترده جهت کنترل منابع در مقابل حق الامتیاز و یا مالیات پرداختی به حکومت را دارا بودند. نقش دولت در این پروژه‌ها و در نهایت سهم آن در سودها و منابع کاملاً اندک و ناکافی بود. اولین قرارداد نفتی ایران در چهارچوب قرارداد خدمت، قراردادهای شش‌گانه پیمانکاری بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های نفتی انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی و کانادایی^۲ می‌باشد (منصوری نراقی، ۱۳۵۰، ۵۷۲).

طبق این قرارداد، در برابر خدماتی که این گروه انجام خواهند داد شرکت ملی نفت، فروش مقدار مشخصی نفت خام را به این گروه به مبلغ نصف را بر پایه قیمت حقیقی در زمان بهره‌برداری از میدان‌های نفت تجاری حسب این قرارداد تضمین می‌نمود (اهری، ۱۳۴۹، ۳۶). این قرارداد اولین

۱- اعطای امتیاز

۲- گروه Erap

قرارداد نفتی در چهارچوب قرارداد خدمت می‌باشد و قبل از آن نیز، حدود نه قرارداد دیگر منعقد شده است که مشابه قراردادهای بیع متقابل نبود. قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید نفت میان شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های اروپایی خرداد ماه سال ۱۳۴۸ هم از همین نوع بودند و نیز قرارداد پیمانکار اکتشاف و تولید نفت میان شرکت ملی نفت ایران و شرکت امریکایی کنتینتالدر مهر ماه سال ۱۳۴۸ در چهارچوب قرارداد بای‌بک بود (منصوری نراقی، ۱۳۵۰، ۵۷۲).

تأکید قانون نفت مصوب ۱۳۵۳ بر ملی شدن منابع نفتی بوده و تأکید می‌کند که هر نوع فعالیت در حوزه اکتشاف، تولید و بهره‌برداری تنها باید به وسیله شرکت ملی نفت ایران انجام گیرد. در حقیقت این قانون دولت را مجاز نمی‌ساخت که اقدام به بستن توافقنامه‌های مشارکت نماید و شرکت ملی نفت را مکلف نمود تا از خدمات شرکت‌های ایرانی یا خارجی بر اساس شیوه قرارداد خدمت استفاده نماید و به همین جهت می‌توان نهایت به وجود آمدن و ظهور مالکیت و حاکمیت بر منابع نفت و گاز و تولیدات مرتبط به آن را از دیدگاه حقوقی در قرارداد خرید خدمت پیمانکاری قانون نفت مصوب ۱۳۵۳ مشاهده نمود.

با پیروزی انقلاب اسلامی، نسبت به فعالیت‌های شرکت‌های خارجی در پروژه‌های کلان و عمده حس بدبینی عمومی به‌خصوص در حوزه نفت و گاز توسعه پیدا کرده و انعکاس این دغدغه به عینه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ورود کرده و در نهایت سبب تحمیل محدودیت‌هایی بر فعالیت شرکت‌های خارجی در حوزه‌های نفت و گاز گردید. کمیته مخصوصی از سوی شورای انقلاب برای لغو توافقنامه‌های نفت و گاز که در تعارض با موضوع ملی شدن صنعت نفت بود به وجود آورد؛ این دیدگاه بدبینانه با بروز جنگ ایران و عراق شدت بیشتری یافت و در قانون نفت مصوب ۱۳۶۶ نمایان گردید؛ قانونی که باعث ممنوعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در پروژه‌های نفت و گاز گردید. پس از جنگ تحمیلی در سال ۱۳۶۷ تلاش‌های امیدوارکننده‌ای در راستای تجدید سازمان، توسعه و مجهز کردن پروژه‌های زیربنایی از قبیل پروژه‌های نفت و گاز انجام گرفت. بر اساس این الزام، در تبصره بیست و نهم بند «ی» قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی،

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۸، به دولت اجازه داده شده است که تا سقف مبلغ ده میلیارد دلار با انعقاد معاملات و قراردادهای بیع متقابل در حوزه سرمایه‌گذاری، تولید و صادرات برای تحقق بخشی از نیازهای صنعت و معدن اقدام نماید. به دولت در تبصره بیست و دوم قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۳ دوباره اجازه انعقاد قراردادهای بیع متقابل و انجام این مراحل از راه سیستم بانکی تسهیل گردید و پس از آن در قوانین بودجه سالیانه هم انعقاد این نوع قراردادها، به شکل سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی به صورت مشخص و صریح لحاظ گردید.

۱-۲- در حوزه غیرنفتی

استفاده از قلمرو بیع متقابل فقط مختص به موضوعات نفتی نیست، بلکه کاربردی هم در موضوعات غیرنفتی دارد. دلیل اصلی پیدایش بیع متقابل در حوزه‌های غیرنفتی را می‌توان در محدودیت‌های سفت و سخت قوانین حاکم در مورد واردات کالا، اخذ وام از منابع مالی خارجی برای خرید تسهیلات مورد نیاز و نیاز مبرم به تکنولوژی به روز و مدیریت مؤثر خارجی در حوزه‌های مختلف صنایع پتروشیمی، نساجی، فلزات، معاون و... دانست. به هر جهت این حوزه‌ها جهت ادامه حیات صنعتی و اقتصادی خود در آن شرایط چاره‌ای جز استفاده از سیستم بیع متقابل نداشتند. فعالیت حدود پنجاه تا شصت شرکت خارجی با این شکل قرارداد در ایران می‌باشد و حدود دویست قرارداد بیع متقابل غیرنفتی با این شرکت‌ها به خصوص در مابین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۰ میلادی منعقد شده است. در تحلیل تاریخچه بیع متقابل به دو قرارداد اولیه غیرنفتی مواجه می‌شویم: در سال ۱۳۷۰ شرکت «لزینگ» اتریشی قراردادی را در چهارچوب بیع متقابل با شرکت خصوصی «یزد کیسه» به جهت تولید کیسه‌های پروپیلن، منعقد کرد. این معامله دربردارنده دو قرارداد فروش ماشین‌آلات و خرید محصولات بود. ارزش معامله سی میلیون شیلینگ اتریش بود که پانزده درصد آن به نقدی و مابقی در چهار قسط طی سه سال پس از تحویل محصول به شرکت اتریشی پرداخت می‌شد. به موجب

قراردادی در فروردین ماه سال ۱۳۸۰ که بین شرکت پتروشیمی فن آوران زیرمجموعه شرکت ملی پتروشیمی با شرکت مهندسی و ساخت کره^۳ و شرکت مهندسی و ساخت صنایع نفتی ایران^۴ با هدف احداث و راه اندازی کارخانه اسید استیک انعقاد یافت، شرکت های فوق منفرداً و مشترکاً به عنوان پیمانکار مسئولیت در مقابل کارفرما^۵ در عوض تأسیس کارخانه داشتند. ارزش قرارداد فوق نزدیک به پنجاه و چهار میلیون دلار بود که پرداخت از راه گشایش اعتبار اسنادی به طرف های ذینفع بود.

۲- گونه های تجارت متقابل

می توان بیان کرد که یکی از روش های اصلی تجارت متقابل، بیع متقابل است؛ بنابراین، برای درک بهتر موضوع در ابتدا می بایست مفهوم تجارت متقابل و انواع آن معلوم گردد. تجارت متقابل به این صورت تعریف شده است: شیوه های مختلف ارتباط دو معامله صادراتی با هم را دربرمی گیرد که معاملات صادراتی که یکی از آن ها از کشور صادرکننده و بعدی از کشور واردکننده انجام می شود. معاملات تهاتری و معاملات فروش متقابل از آسان ترین نوع تجارت متقابل است.

عامل اصلی که در گونه های مختلف تجارت متقابل پیشنهاددهنده مدنظر دارد، استفاده کمتر از ارز معتبر و کمیاب است و فرار از نوسانات نرخ ارز از دلایلی است که کشورهای خرد را مجبور به متوسل شدن به مبادلاتی به این صورت می کند. نکته دیگری که در انجام تجارت متقابل تلویحاً به آن پرداخته می شود، به کارگیری روش بازاریابی مترقی کشورهای توسعه یافته است که کشورهای کوچک می توانند بدون سرمایه گذاری در این حوزه از تسهیلات کشور طرف قرارداد خود بهره مند شوند. این امر سبب کم شدن ریسک می گردد، چون کشور خرد می داند که همیشه تقاضای ثابتی در برابر محصولات او موجود است و مجبور نیست خط تولید خود را تعطیل کند و دیگر نیازی ندارد مخارج بالای انبارداری را متحمل شود. البته اگر هر چرخه تولید با روال تقاضای پایدار مواجه شود،

3- LG
4- OIEC

می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های خود در راستای وسعت و گسترش روند تولید توفیق بیشتری کسب نماید (اصغرزاده، ۱۳۷۴، ۳۳).

۲-۱- معاملات تهاتری

تهاتر سنتی - در جوامع اولیه، تنها راه مبادله و تعویض دو کالا امکان دسترسی به انواع کالاهای تولید شده برای مصرف بود و این روش با مشکلات زیادی مواجه بود. از قبیل معین کردن ارزش کالا بر طبق قبول واحد مشخصی که مورد پذیرش دوطرف معامله باشد غیرممکن بود، همچنین پیدا کردن کالاهای مورد نیاز طرفین که خواستار مبادله با هم هستند از دیگر مشکلات بود. نخست جهت رفع مشکلات این چینی افراد بسته به نوع و کسرت کالاهای موجود واسطه‌ای در یک منطقه یا شهر معین که کالای واسطه‌ای در آن یافت شود انتخاب می‌کردند.

درعین حال، در آن موقع هم جهت ذخیره مقدار عددی و نتیجه مبادلات از طناب‌های گره‌زده یا چوب خط استفاده می‌کردند. هرچند به نظر می‌رسید دو مشکل اصلی فوق با انتخاب کالاهای واسطه حل می‌شود، ولی در مواقعی کالای واسطه هم به خاطر قابل تقسیم نبودن در معاملات کم و یا به دلیل حجم بالا و ارزش پایین نقش مهمی را که حفظ کالای واسطه تا موقع نیاز به معامله باشد غیرممکن می‌ساخت و در برخی موارد ذخیره کالای واسطه به دلیل فاسد شدن وجود نداشت. مختلف بودن تولید و ضرورت از بین بردن نیاز افراد از محصولات گوناگون در مسیر توسعه اقتصاد کشورها باعث به وجود آمدن دو کالای اقتصادی^۶ با ارزش نسبی پایدار گردید.

بعد از کشف فلزات گران بها و مشخص شدن مزایا و معایب آن‌ها در برابر سایر کالاها به خصوص فلزاتی مانند برنز، مس و آهن آن‌ها جایگزین کالاهای مبادلاتی قبلی که ویژگی‌های فیزیکی طلا و نقره را نداشتند شدند و به نام «پول» استفاده می‌شد. با گذشت زمان مقامات در مناطق گوناگون شروع به ضرب سکه‌های طلا و نقره جهت ترویج دادوستد و گسترش تجارت کردند. برای اقدام این امر،

شمش‌های طلا و نقره را به سکه‌های کوچک‌تر و متمایز تبدیل و بعد آن‌ها را ممهور به مهر خود و در منطقه تحت حکومت خود رایج می‌کردند. در ایران در یک نام نخستین سکه‌ای بود که در دوران پادشاهی داریوش اول ساخته و رواج یافت.

تهاتر نوین - بعد از مدتی جوامع تهاتر نوین و امتیازاتی که دارد را به خوبی شناختند. در کشورهای توسعه یافته استفاده از روش تهاتر نوین اخیراً به امری مناسب برای استفاده تبدیل شده که محبوبیت آن همواره در حال افزایش است. مقبولیت تهاتر ارتباط تنگاتنگی با فهم مناسب از کارایی‌های آن در کسب و کارها و مشتریان دارد، همان‌گونه که در بعضی از کشورها این روش بسیار غیرمتداول و در بعضی دیگر متداول‌تر است (اصغرزاده، ۱۳۷۴، ۶).

از لحاظ حقوقی اگر قرارداد دربرگیرنده مبادله کالا با خدمات یا کالا باشد، قرارداد فروش نیست بلکه یک معامله تهاتری محسوب می‌شود (نصیری، ۱۳۷۰، ۲۰۶). در برخی موارد، قرارداد تهاتری در مقام یک قرارداد جبرانی به کار می‌رود، به این دلیل که واگذاری کالاها به وسیله یک طرف، جبران کالاها از سمت طرف مقابل است. چنان چه یکی از طرفین در واگذاری مورد تعهدش برابر با قرارداد سهل‌انگاری نماید، این موضوع می‌تواند علتی جهت عدم ایفای تعهد از سمت طرف مقابل شود. معمولاً حقوقدانان تقسیم قراردادهای تهاتری را به دو نوع قرارداد تهاتری واقعی^۷ و تهاتری بهادار انجام می‌دهند.

۲-۲- خرید متقابل

خریدار و فروشنده در خرید متقابل با معامله ابتدایی موافقت می‌کنند که فروشنده از این به بعد محصولاتی را از خریدار^۸ خریداری نماید. در این چهارچوب هزینه هر دو مورد تولیدات، یعنی فروش تولیدات برابر معامله نخست از یک طرف و فروش تولیدات برابر قرارداد خرید متقابل از سمت مقابل با پول حساب می‌شود و بهای تولیدات خریداری شده طبق قرارداد خرید متقابل می‌تواند پایین‌تر، برابر یا بالاتر از بها و قیمت تولیدات فروش رفته در معامله نخست باشد.

۷- ساده

۸- یا در کشور خریدار توسط شخص ثالث

از طریق دو قرارداد جداگانه قراردادهای خرید متقابل که مربوط به پیمان نامه است انجام می‌شود. قرارداد اول مثل قراردادهای نقدی بین‌المللی است و اختلاف چندانی با آن‌ها ندارد. ولی قرارداد بعدی مقداری گسترده و پیچیده‌تر است. هرچند قرارداد دوم در حقیقت خرید کالاهای معلوم با قیمت مشخصی می‌باشد ولی به‌طور کلی در عوض نام کالا، فهرستی از کالاهای قابل ارائه صادراتی و در ازای بهای ثابت و معلوم قاعده و روش قیمت‌گذاری را معین می‌کنند. کارگزار عموماً در تجارت میان غرب و شرق در درخواست‌های متقابل، سازمان‌های تجارت خارجی می‌باشند. در بیشتر مواقع هم رخ می‌دهد که به شکل متقابل در همان کشور کالا از سازمان تجاری دیگری خرید می‌شود.

برخی حقوقدانان خارجی این معامله را، «موافقتنامه‌های فروش متقابل» نامیده‌اند که بر اساس این توافق فروشنده صادراتی با خریدار خارجی یک قرارداد جداگانه منعقد می‌کند که بدان وسیله وی^۹ یا شخص دیگری متعهد می‌شود، کالاهای مشخصی را که در کشور خریدار تولید می‌شود، خریداری کند. به این ترتیب دو قرارداد موازی فروش منعقد می‌شود: قرارداد صادرات و قرارداد فروش متقابل. البته این بستگی به توافق دارد که فروش متقابل، ارزش کل فروش صادراتی را شامل شود یا اینکه فقط ناظر بر قسمتی از آن باشد، اما فروش متقابل معمولاً تنها شصت درصد فروش اصلی را شامل می‌شود. در این مورد، خریدار خارجی باید باقیمانده وجه را به‌طور نقدی بپردازد یا اینکه باید کالاهای اضافی را برای حصول تعادل در معامله عرضه کند. این نوع قرارداد متداول‌ترین شکل تجارت متقابل بوده است. در یک قرارداد خرید متقابل کالای فروخته شده برابر معامله دوم^{۱۰} یا کالایی که در معامله نخست فروخته شده نیازی به مرتبط بودن ندارد، ولی در معامله بیع متقابل تعهد فروشنده فناوری، تجهیزات و ماشین‌آلات از خریدن تولیداتی است که توسط این تجهیزات ساخت شده است.

۲-۳- معاملات افست

در لغت افست به معنای جبران نمودن، متعادل نمودن، هم وزن نمودن و همسنگ نمودن بیان شده

۹- فروشنده صادراتی

۱۰- خرید متقابل

است و با مفهوم معامله جبرانی که نام رایج این نوع از قراردادها است، به طور کامل مطابقت دارد. البته درباره تعریف معامله افسست، نظرات مختلفی وجود دارد. در معنای لغوی واژه افسست برابر جبران، متعادل کردن و خنثی سازی است، معاملات افسست که در حقیقت نوعی از تجارت متقابل است و در تعدادی از کتب هم به معاملات تعادلی معنا شده است که عبارت است از «توافقی که بر اساس آن، صادرکننده لوازم^{۱۱} متعهد می شوند که از کشور واردکننده لوازم مورد استفاده در این تجهیزات یا سایر محصولات را خریداری کرده یا ابزاری برای خرید آن‌ها فراهم کنند». این معاملات به دو نوع افسست مستقیم و افسست غیرمستقیم تقسیم می شوند.

در معاملات افسست مستقیم تعهد تأمین کننده فناوری یا تجهیزات به خریداری قطعات مورد استفاده در تولید تجهیزات یا فناوری، از کشور واردکننده می باشد. امکان دارد این قطعات با همکاری فنی تأمین کننده یا به صورت مستقل در کشور واردکننده تولید شود؛ بنابراین، این شیوه فعالیت مربوط به محصولات فروخته شده است. در معاملات افسست غیرمستقیم عرضه کننده، هر نوع کالایی را که برای صادرات در کشور واردکننده در نظر گرفته شده خریداری می کند یا زمینه خرید این محصولات را به وجود می آورد. به عبارتی در این شکل از معامله میان فناوری و محصولات و کالای فروش رفته ارتباطی موجود نیست.

از خصوصیت‌های تثبیت شده در فروش محصولات دارای فناوری بالا توافقی‌های تعادلی می باشد، مثل سیستم‌های هواپیماها و دفاعی. در این باره نیز می توان بیان نمود که، قراردادهای افسست به قراردادهایی می گویند که برابر آن دولت نمونه اولی یا اقلام گران قیمت و بسیار تخصصی مانند تجهیزات نظامی پیشرفته را از کشور سازنده خریداری می کند، به شرطی که فروشنده یک یا چند مورد از توافقات زیر را قبول کند: همکاری با صنعت داخلی کشور خریدار جهت تأمین قسمت یا بخشی از پروژه تولید داخلی؛ استفاده از پیمانکاران ملی کشور خریدار در تکمیل پروژه؛ استخدام یا آموزش کارکنان داخلی کشور خریدار؛ انتقال مهارت‌های لازم و تکنولوژی به کشور خریدار؛

سرمایه‌گذاری در حوزه پروژه و یا سایر بخش‌های اقتصادی در کشور خریدار؛ واردات قسمتی از محصولات پروژه از کشور خریدار؛ کمک مدیریتی، فنی و یا مالی به کشور خریدار در فعالیت‌های مرتبط اقتصادی با پروژه (شیروی، ۱۳۸۳).

۲-۴- تولید تحت الامتياز

در این شکل از معامله، به شرکت‌های داخلی کشور واردکننده مجوز تولید و ساخت قطعات یا تجهیزات داده می‌شود و امکان دارد تولیدات این شرکت‌ها در به کارگیری در تجهیزاتی فروخته شده به کشور واردکننده یا خریداری حق الامتياز توسط گیرنده یا فروش آن به شخص ثالث باشد.

۲-۵- تولید مشترک

در چهارچوب تولید مشترک معامله می‌تواند به صورت یک توافقنامه ساده بین صادرکننده و شرکتی که مستقر در کشور خریدار یا سرمایه‌گذاری مشترک بین طرفین انجام شود. در این راستا می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: تولید از طریق پیمانکاران فرعی؛ مقصود انعقاد قراردادهایی با شرکت‌های گوناگون مستقر در کشور خریدار جهت تولید یا سرهم کردن کالا می‌باشد. ایجاد زیرساخت‌های محلی؛ امکان دارد در این نوع درخواستی از صادرکننده شود مبنی بر این که زیرساخت‌های محلی مانند مجتمع کارآموزی، مؤسسات تحقیقاتی یا دفتر منطقه‌ای فروش و از این قبیل را در کشور خریدار تأسیس نماید. در همه انواع قراردادهای، تعهدات و تکالیف طرفین بر اساس توافق و اراده‌های طرفین و ملاحظه سودوزیان آن‌ها است.

۲-۶- معاملات بای بک

در ایران تعدادی از حقوقدانان این شکل قرارداد را به تهاتر تولیدی و بعضی هم به نام توافق باخرید محصول معنا می‌کنند، ولی این قرارداد در متون قانونی با عبارت بیع متقابل یاد می‌شود. معاملات بای بک نوعی از تجارت متقابل می‌باشد که در آن خرید ماشین‌آلات، تأسیسات، ابزار تولیدی و یا فناوری در مقابل ارائه تولیدات مستقیم یا غیرمستقیم این تسهیلات انجام می‌شود. از انواع راه‌های

تجارت متقابل بای بک است که آن را بازخرید و خرید باز یافتی هم به فارسی معنی نموده‌اند. در معاملات بای بک یکی از طرفین صادرات تجهیزات تولیدی، ماشین‌آلات یا تأسیسات کامل از سمت عرضه‌کننده به کشور دیگر را انجام و در برابر آن تولیداتی که مستقیم یا غیرمستقیم از طریق همین تسهیلات به دست آمده برای همه یا قسمتی از قیمت این تسهیلات، در بازه زمانی مشخصی اخذ می‌گردد. به بیانی تولیدات قابل مبادله به شکلی در این روش از تجارت متقابل به هم ارتباط دارند. این موضوع اساسی‌ترین قسمت اختلاف بین خرید متقابل و بای بک است که از اهمیت زیادی برخوردار است چون فروشنده تجهیزات، مطمئن است که کالایی را دریافت می‌کند که با فناوری و ماشین‌آلات تولیدی خود ساخته شده است.

در بعضی موارد ارائه کالاهایی که از طریق عرضه‌کننده صورت می‌گیرد ابزاری جهت بهره‌برداری، کشف یا جابجایی تولیدات عرضه شده توسط خریدار است. به‌عنوان مثال، گاز طبیعی در برابر لوله فولادی. امکان دارد در برخی موارد تولیدات نهایی به جای کالا، خدمت باشد. خریدار ماشین‌آلات در این شیوه، در سهام واحد مربوطه فروشنده را شریک می‌نماید. مثلاً چنانچه قرارداد ساخت مترو و خرید تجهیزات و وسایل نقلیه مربوط به آن منعقد گردد، کشور خریدار، شرکت طرف قرارداد در سهام مترو شریک می‌شود. تهاتر تولیدی معامله بلندمدتی می‌باشد که بر اساس آن فروش و نصب یک کارخانه کامل با تجهیزات و فناوری، صورت می‌گیرد و در عوض، خریدار تعهد می‌نماید که قیمت کارخانه را به شکل تولیدات به دست آمد به فروشنده پرداخت نماید. در این معامله تهاتری تعهد حقیقی فروشنده بر فروش محصولات به قیمت مناسب در بازار بین‌المللی است و از درآمد به دست آمده طلب خود را تسویه می‌نماید.

۲-۷- معاملات انتقالی

در برخی از کتاب‌ها این معامله به معاملات واگذاری و جابجایی ترجمه گردیده است. مبادله انتقالی^{۱۲} برعکس سایر انواع تجارت متقابل، مبادله کالایی نیست بلکه یک معامله ارزی است که از طریق آن اضافه در حساب‌های تجاری بین دو کشور که با هم توافق تهاتری دوجانبه انعقاد نموده‌اند، از راه یک

سری عملیات کاملاً مشکل که از طریق شخص ثالث به نام دلال مبادله انتقالی صورت می‌پذیرد، تبدیل به ارز دارای اعتبار شده و تحویل به طلبکار می‌شود.

اگر کالاها همانند نفت یا بسیاری از کالاهای مصرفی، بازار مصرف داشته باشند، صادرکننده از یک معامله‌کننده در بازار خواهد خواست که کالاها را به فروش برساند. برای مثال اگر یک کشور سازنده هواپیما، تولیدات خود را به یک کشور تولیدکننده نفت می‌فروشد و کشور اخیر قیمت آن را به نفت می‌پردازد، برای سازنده آسان‌تر است که نفت را از طریق یک معامله‌کننده در بازار نفتی روتردام به فروش برساند. در این جا ممکن است زنجیره‌ای از معامله‌کنندگان به وجود بیاید.

۲-۸- حساب مخصوص

حساب مخصوص ترکیبی است بین یک شرکت و یک سازمان تجاری که در نتیجه انجام خریدهایش حساب مخصوص به‌طور اتوماتیک به نفع شرکت یا طرف فروشنده بستانکار می‌شود. در این نوع ترتیبات هریک از طرفین لیستی از کالاهای قابل مبادله خود را ارائه می‌دهد و یک حساب دفترکل عموماً توسط بانک‌های تجارت خارجی برای ثبت حساب‌های بدهکار و بستانکار برحسب ارزش نگهداری می‌شود. روش دیگری که در عرصه تجارت بین‌الملل به همراه روش حساب مخصوص از آن استفاده می‌شود قراردادهای تسویه تهاتری می‌باشد. بر این اساس، در بانک مرکزی هر کشور حساب تسویه‌ای به اسم سمت مقابل افتتاح کرده، به مقدار مبلغ تعیین شده در قرارداد، حساب یاد شده را طلبکار می‌کند. در این دو حساب معمولاً مبالغ مساوی و با ارزش معتبر خارجی می‌باشد.

صادرکنندگان پول معامله خود را از کشوری به دیگر کشور از بانک مرکزی کشور خود و به پول ملی خود دریافت می‌کنند و به مقدار پرداخت بانک مرکزی، حساب یاد شده را طبق بهای تبدیل ارزش قید شده در قرارداد، بدهکار می‌کند تا مبلغ حساب باز شده به صفر می‌رسد. اگر در انتهای زمان قرارداد همچنان مبالغ پرداخت نشده در حساب‌ها وجود داشته باشد، دو بانک مرکزی موجودی را کسر می‌کنند.

نتیجه

از جمله اقسام تجارت متقابل، بیع متقابل است که هم دارای ویژگی‌های خاص خود است و هم با دیگر اقسام تجارت متقابل وجوه اشتراک و افتراق دارد. در یافته‌های پژوهش با بررسی در تعدادی از

نهادهای حقوقی داخلی و تطبیق آن با بیع متقابل مشخص گردید، بیع متقابل در حقوق داخلی با هیچ یک از انواع عقود معین مانند جعاله، بیع و... مطابقت ندارد و با دقت در مفاد قراردادی، از قبیل قراردادهای خدمت و پیمانکاری می‌باشد که شاید بتوان آن را با اصل آزادی قراردادهای ماده ۱۰ قانون مدنی تطبیق داد. شرکت‌ها قراردادهای بیع متقابل را با روش اصولی و مناسب جایگزین یا اصلاح می‌کنند، تا هم شرکت‌های بین‌المللی تمایل بیشتری به ورود به سرمایه‌گذاری در این حوزه داشته باشند و همچنین توان ملی در تولید به صورت حداکثر خود برسد.

پیشنهاد

اول- به سبب اینکه میزان برگشت سرمایه در بیع متقابل ثابت است هر چند امکان دارد جهت بخش خارجی، به‌ویژه وقتی که قیمت نفت کاهش پیدا می‌کند، سودمند باشد؛ به صورت کلی انگیزه‌ای جهت توسعه عملکرد یک پروژه، به وسیله شرکت خارجی ایجاد نمی‌کند، پیشنهاد می‌گردد در امتداد سوددهی بالاتر و به پیروی از آن، تحریک سرمایه‌گذاری سایر کشورها به رشد و توسعه بالاتر پروژه‌ها دست یابیم.

دوم- با توجه به این که قراردادهای دارای دوره کوتاه هستند و تمایلی جهت استفاده از ملاک‌های افزایش بهره‌وری توسط سرمایه‌گذار خارجی ایجاد نمی‌کند؛ پیشنهاد می‌گردد حداقل این معیارها به وسیله شرکت خارجی، در دوره بیست ساله ایجاد شود تا پروژه‌های وسیع‌تر با کیفیت بهتر تشکیل شود. این دوره طولانی‌تر سبب ایجاد فناوری برتر و هم انتقال آن می‌شود چون زمان و کیفیت بازدهی بیشتر برابر با سود بالاتر کشور سرمایه‌گذار و نیز کشور سرمایه‌پذیر خواهد بود. امتیاز دیگر هم امکان و تمایل کافی برای انتقال مهارت‌های مدیریتی و دانش است.

سوم- پرورش و حفظ نیروی انسانی کارآمد و متخصص: کشورهایی از الگوی قراردادی بیع متقابل بهره می‌گیرند که معمولاً دارای نیروی متخصص و کارآمد بوده اما منابع مالی کافی را در اختیار ندارند. چون کشوری که نیروی انسانی کارآمد ندارد نمی‌تواند بر کار پیمانکار نظارت و کنترل دقیق مهندسی داشته باشد هر چقدر که موارد لازم را کارفرما در متن قرارداد آورده باشد، در عمل پیمانکار از ضعف تخصصی و فنی کارفرما سوءاستفاده خواهد کرد. بر این اساس، معمولاً کشوری که از نیروی انسانی متخصص و کارآمد در یک پروژه تخصصی برخوردار نیست بیشتر با

استفاده از الگوهای قراردادی امتیازی، مشارکتی و... عمل کرده و در عوض روی مالیات، سود مالکانه و... چانه زنی می کند.

چهارم- حرکت در مسیر استانداردهای بین‌المللی: کشور ما جهت اکتشاف، توسعه و تولید میدان‌های نفت و گاز می‌بایست به دنبال این باشد که فعالیت‌های صورت گرفته را نزدیک به استانداردهای بین‌المللی کرده، نه استانداردهای بومی و در این راستا استفاده از تجارب شرکت‌های بین‌المللی که تخصص بسیاری در این حوزه دارند، مؤثر خواهد بود.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

- اصغرزاده، عبدالله، ۱۳۷۴، **آشنایی با تجارت متقابل**، چاپ اول، تهران، انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
- اهری، حسین، ۱۳۴۹، **قراردادهای نفتی، قیمت و درآمد نفت**، چاپ اول، تهران، انتشارات کاویان.
- شیروی، عبدالحسین، ۱۳۸۳، انواع روش‌های قراردادی تجارت متقابل، **فصلنامه اندیشه‌های حقوقی**، شماره ۷.
- منصوری نراقی، محمود، ۱۳۵۰، **مبانی حقوقی و شرایط عمومی قراردادهای نفتی خاورمیانه**، چاپ اول، تهران، انتشارات صبح امروز.
- نصیری، مرتضی، ۱۳۷۰، **حقوق چندملیتی**، چاپ اول، تهران، انتشارات دانش امروز.

Legal Civilization

ISSN: 2873-1841
ISSN: 2873-1922

No.27- Spring 2026

- Burden of Proof and Admissibility and of Evidence in International Commercial Arbitration
Homayoun Mafi, Maedeh Asgharzadeh
- Analysis the Practice of Determining the Jurisdiction of the International Criminal Court to Adjudicate Forced Marriage
Mohammad Hossein Ramezani Ghavamabadi, Pouria Ebrahimzadeh
- Legal Rethinking of the Use of Artificial Intelligence for the Enforcement of Punishment
Amirreza Mahmoudi, Anusha Zafari Kore Tash
- Federative Rights in Football: Approaches of the Legal Systems of Iran, France, England, Argentina, Brazil, Spain and Colombia
Behnam Noorzadeh
- Conflict of the Regulation of the Third Article of the Mandatory Formal Registration of Immovable Properties with Laws and Legal Principles
Akbar Iman Poor, Sahand Nejadi Ijadkar
- Criminal Personality and Its Relationship with Effective Punishment
Maryam Bahmai, Mostafa Karamipour
- Challenges and Obstacles to Interpreting Contracts in Iranian Law
Farzin Yazdan Panah, Mohammadreza Nasiri
- Measures to Prevent Financial Corruption in the Banking System
Alireza Deraei, Sayyed Ebrahim Mortazavi, Amirhasan Abolhasani
- Divorce at the Request of the Woman in the Iranian Legal System
Mohammad Ahmadi, Helma Sadat Zorrieh Kermanshahi
- Assessing the Criminal Nature of Online Lotteries in Iranian Law
Mohammadhossein Hajeb, Zahra Rabbani, Roya Asiaei
- Mutual Sale Contract in the Iranian Legal System
Sadegh Mohebbi, Mohammadali Jahani
- Features and Characteristics of Cybercrimes in the Iranian Criminal System
Seyedeh Elaheh Babonaki
- Studying the Right to Employment of Women in International Law
Habibolah Abdollah Poor, Sama Khodayari
- The Effectiveness of Security and Educational Measures in the Resocialization of Juvenile Delinquents; A Case Study of Shahid Fakhmideh Judicial Complex
Leila Ahadi
- Retaliation in the Quran and its Place in Islamic Penal Policy
Rojin Masoudi, Jamal Rezaei Hossein Abadi
- a Legal Analysis of the Regulatory Structure of the Unorganized Monetary Market in Iran: from Conceptual Ambiguities to Legislative and Executive Challenges
Ali Babaei
- The Impact of Independent International Institutions on the Effectiveness of Sanctions in International Trade Law
Elahe Ghorban Karimi
- Based on the Best Interests of the Child; an Analysis of Custody with a Legal, Jurisprudential and Psychological Approach to Identifying Legislative Gaps
Mona Komeyli
- Human Rights-Based Rehabilitation and Its Limitations in the Iranian Penal System
Amin Reza Bahar Falamarzi
- an Analysis of Strict Civil Liability in Chemical Industry Accidents; a Case Study of Iranian Methanol Production Units
Mohammad Jokar, Sasan Vazin Pour
- Pathology of Lethal Punishment in Iranian Criminal Law
Mohammadreza Rezaei
- Implementing Regulations on Land Nationalization, Especially Endowment Lands, with Emphasis on Judicial Practice
Esmail Chogani
- International Criminal Policy Against Genocide: A Comparative Analysis in International Criminal Tribunals
Ali Hadian Haghighi, Saber Sayyari Zohan
- Criminological Analysis of Kolbari in the Border Areas of Iran and its Comparison with the Kalba
Morteza Hashem Pour
- Legal Challenges and Harms of Unauthorized Accredited Institutions in the Iranian Monetary System
Amin Aminl Nezhad
- The Impact of Prefrontal Cortex Dysfunction on Criminal Responsibility in the Crime of Intentional Murder
Hamid Ghiasi, Mehdi Shaban Zadeh
- Artificial Intelligence and the Right to a Fair Trial in Light of the Iranian Constitution
Pouria Zhoulideh
- Impact of Government Expenditure and Debt on Stock Market Growth in Iran
Razieh Hojjati Nezhad
- the Position of the Central Counterparty Institution and Its Impact on the Principle of Privity of Contracts in Cross Border Transactions in the Legal Systems of Iran, Europe and the United States of America
Arefeh Ghasem Zadeh Dehabadi
- Strategies to Combat and Deal with Cybercrime
Ahmad Padidar